

Het staal in Wallonië krijgt rake klappen

Michel Capron

Tijdens het tweede semester van 2012 stapelen zich de rampzalige berichten op met betrekking tot de staalindustrie in Wallonië. Behalve de opeenvolgende gebeurtenissen bij ArcelorMittal(AM)-Liège die er hebben geleid tot het sluiten van de warme fase, werd Carsid tijdens de voorbije maand augustus definitief gesloten en op het einde van de voorbije maand oktober zijn de arbeiders van NLMK en van Duferco te La Louvière het slachtoffer geworden van fors snijden in de werkgelegenheid.

Ik zal hieronder de evolutie bij deze drie staalbedrijven behandelen, waarbij ik zal benadrukken welke de redenen zijn waarom de staalproductie in Wallonië toch niet veroordeeld is. Er bestaan nog bedrijven die tijdens een conjunctuur die zich in de richting van een structurele depressie op de staalmarkt beweegt, er nochtans in slagen om zich relatief goed staande te houden. De enige hypothese die op hen rust, zou dan zijn dat deze crisis blijft duren en de producenten van zeer weerstandvolle staalproducten aantast die zich met een hoge technologische waarde hebben gericht op zeer specifieke markten, ook wel “niches” geheten.

1. ArcelorMittal-Liège, een gesintegreerde staalindustrie

Sinds de aankondiging door ArcelorMittal (AM) op 13 oktober 2011¹ over zijn bedoeling om het essentiële onderdeel van de warme fase in Luik (behalve de cokesoven en de breedbandwalserij (BBW) van Chertal) te sluiten, zijn de meningsverschillen tussen AM aan de ene kant en de vakbonden en de Waalse overheid aan de andere kant steeds groter geworden. Ten slotte, wegens de onverzettelijke weigering van de directie van AM om toe te geven inzake zowel de warme als de koude fase, konden

Men geeft zich echter wel rekenschap van de noodzaak om op Europees niveau een werkelijke industriepolitiek te lanceren die banen schept in plaats van zich vast te klampen aan een zuivere bezuinigingspolitiek die nooit enige werkgelegenheid heeft geschapen.

noch het vakbondsplan, noch de pogingen van de Waalse regering de mislukking voorkomen: de warme fase van AM-Liège is gesloten, fase 2 van de Renaultprocedure is sinds het begin van oktober 2012 in gang gezet, en het komt er daarna nog slechts op aan om overeenstemming over zowel een sociaal plan als over een industrieel plan te bereiken, hetgeen verre van een sinecure is. Zie hier dan de belangrijkste etappes van een conflict dat in de loop der maanden een ongelijke strijd werd en dat, behalve 795 directe arbeidsplaatsen, ook nog eens honderden ontslagen bij de filialen en bij de onderaannemers van AM-Liège kost.²

1.1. Twee rapporten en een syndicaal plan

Als reactie op de intentie van de groep ArcelorMittal (AM) om te Luik het essentiële van de warme fase, en in het bijzonder de twee hoogovens, te sluiten, heeft de Waalse overheid twee rapporten besteld, eentje bij de Groupe Laplace Conseil, het andere bij het consultancybureau Syndex.³ Behalve voor wat betreft het formuleren van alternatieven voor de sluiting, komen de twee consultancybureaus in hun rapport echter tot tegengestelde conclusies. Zo besluit Laplace⁴ – naast de misplaatste opmerkingen ten aanzien van de vakbonden – dat de sluiting van de warme fase onvermijdelijk is: men zou zich inderdaad “moeten concentreren op de schepping van een volledig autonome entiteit gespecialiseerd in het koud walsen, eventueel geassocieerd met ArcelorMittal in bepaalde segmenten, zoals de automobiellindustrie, en bevoorraad

met warme coils door middel van langlopende contracten op de wereldmarkt aangekocht. Uiteraard zal de warme fase in Luik in dit scenario niet worden behouden en zal ze gesloten blijven”⁵. Al kritiek leverend op de door AM naar voren geschoven argumenten om de sluiting te rechtvaardigen, meent Syndex⁶ daarentegen dat, verwijzend naar de voorbeelden van de kleine staalfabrikanten als Saarstahl, Salzgitter of Voestalpine, een in Luik op gietijzer gebaseerde geïntegreerde staalindustrie (met de hoogovens) perfect leefbaar zou zijn, echter op voorwaarde dat ze autonoom ten aanzien van AM kan functioneren. Dat zou volgens Syndex het afstand doen of het ter beschikking stellen door AM van zowel de koude als de warme installaties impliceren. Men zou daarbij de middelen moeten vinden om de noodzakelijke investeringen te financieren (voor ten minste 600 miljoen euro op de korte en middellange termijn) en een akkoord met een onafhankelijke staalhandelaar moeten afsluiten samen met de reconstructie van een commercieel netwerk.⁷

Op grond van bepaalde elementen uit het rapport van Laplace en van de essentie uit het rapport van Syndex werkte het gemeenschappelijk vakbondsfront een plan⁸ uit om in Luik een geïntegreerde staalfabriek te vestigen, maar dan los van AM. Dat plan⁹ werd op 25 juni 2012 aan de pers gepresenteerd. De belangrijkste krachtlijnen erin laten zich als volgt samenvatten. De bepleite geïntegreerde staalindustrie veronderstelt een koude fase die – onafhankelijk van Mittal – kwaliteitsstaal aan de warme fase garandeert. Om dat te kunnen bereiken is het nodig om uit te gaan van het gietijzer dat van hogere kwaliteit is dan het staal uit de elektrische ovens. De Luikse warme fase beschikt echter over adequate installaties voor de productie van gietijzer

en ruwstaal om op correcte manier de installaties van de koude fase te bedienen en die geschikt zijn om de innovaties door de R&D van de CRM Group (Centre de Recherches Métallurgiques gevestigd in Sart Tilman) toe te passen, hetgeen onmisbaar is voor de verdere ontplooiing van de staalindustrie stroomafwaarts. Daar komen nog twee belangrijke elementen bij: de noodzakelijke creatie van een nieuwe elektriciteitscentrale via het renoveren van de eenheid in Seraing met de mogelijkheid van een eenheid op biomassa in Ougrée, alsook de uitbouw van een krachtig commercieel netwerk.

Het beheer van deze geïntegreerde staalindustrie is in het vakbondsplan op drie pijlers gebaseerd. Aan de ene kant is er een patrimoniummaatschappij (of "regionaal ensemble-orgaan") die de installaties en de uitrustingen tegen een vaste vergoeding ter beschikking stelt en waarvan de leden de vertegenwoordigers van de Waalse Regio, de SRIW, Meusinvest, de verzekeringsmaatschappijen, de intercommunales, de geïnteresseerde steden en gemeenten, de industriële groepen en banken, de academische wereld en de vormingsorganisaties zouden kunnen zijn. Aan de andere kant is er een beheersmaatschappij die de operationele werking en de toekenning van de middelen voor het geheel van het staalbekken verzekert. Ten slotte een strategisch oriëntatiecomité, met als leden de algemene directie, de leiders van het regionale ensemble-orgaan en de vertegenwoordigers van de vakbonden, voor het geven van strategische informatie, het begeleiden en het valideren van de voorstellen gedaan aan de raad van bestuur. De financieringsbehoeften op korte termijn worden op 300 miljoen euro geschat (de kosten van heropstarten, de investeringen

in de installaties van de koude fase, de elektrische centrales inbegrepen).

1.2. De hinderpalen voor het vakbondsplan

Hoewel stevig onderbouwd botsen de vakbondsvoorstellen nochtans op belangrijke hinderpalen daar ze het afstand doen – of tenminste het verhuren – door AM van het geheel van de geïntegreerde installaties van de staalindustrie vooronderstellen, dus vanaf de warme tot aan de koude fase. Het belangrijkste – en het moeilijkste – obstakel daarna was de vaker bevestigde bedoeling van de directie van AM om de warme fase te Luik (behalve de cokesoven en de BBW van Chertal) definitief te sluiten en de weigering om de betrokken terreinen, waarvan AM de reinigingskosten nochtans wil dragen, na de ontmanteling af te staan. Voor de groep AM is er ten andere zeker geen sprake van om de koude fase af te stoten, omdat men deze vanuit Duinkerke en deels via Chertal wil bevoorraden. Aldus blijkt nu dat het niet voldoende is om in navolging van Syndex de impertinentie van de door AM genomen beslissing aan de kaak te stellen om de groep op haar beslissing te doen terugkomen. Juridische procedures aanspannen tegen AM is ten andere mogelijk, maar dan op de lange termijn en zonder de zekerheid gelijk te halen: dit spoor volgen blijkt in feite onbruikbaar te zijn. Syndex suggereert om de installaties en de terreinen te leasen/huren, wat op weigering van AM stuit. Men zou ook een vriendschappelijk onderling afgesloten akkoord kunnen bedenken. Daarvoor meent het gemeenschappelijk vakbondsfront argumenten te beschikken: de reinigingskosten en de kosten van het sociaal plan, de boetes in geval van het niet heropstarten van de installaties, het niet toekennen van nieuwe CO2-quota's, de vorming van

een regionaal fonds bestemd om het verlies van arbeidsplaatsen te compenseren, de verplichtingen van AM in geval van contractbreuk met de leveranciers. Hierover zou men kunnen onderhandelen, maar de kansen op succes zijn erg gering. Blijft dan het conflict over: AM in Luik in de problemen brengen, het in vraag stellen van zijn internationaal imago, het aantonen van de overwaarding van het AM-aandeel en het niet respecteren van zijn handvest van goed bestuur. Het is in deze geest dat op 30 juni bij de start van de Ronde van Frankrijk op Place Saint-Lambert de vakbonden de beslissing van AM aan de kaak stelden. Op 24 juli heeft het Luikse gemeenschappelijk vakbondsfront een boodschap aan Jacques Rogge, de voorzitter van het Internationaal Olympisch Comité, gestuurd om zijn waling te luchten en het uitverkiezen van L. Mittal voor het dragen van de Olympische vlam te Londen aan de vooravond van de Olympische Spelen fel aan te klagen op een moment dat Mittal "als één van de grootste killers van banen in de industriële geschiedenis opduikt".¹⁰ Ten slotte stelt zich de primordiale vraag om een werkelijke industriële operator te vinden die het beheer van dit geïntegreerd industrieel complex kan verzekeren in een conjunctuur die verre van veelbelovend is.

Deze hinderpalen zouden, aldus het gemeenschappelijk vakbondsfront, alleen kunnen worden overwonnen door verregaande onderhandelingen met AM en door een financiële betrokkenheid van de politieke verantwoordelijken, voornamelijk op regionaal¹¹ en communaal niveau (de participatie van het regionale ensemble-orgaan), maar ook via de gezamenlijke druk uitgeoefend door de Franse, Belgische en Luxemburgse regeringen, de landen waarvan delen van de installaties door de politiek van AM worden bedreigd¹². Op vakbondsvlak ten slotte moet de mobilisatie verder gaan en zich via de EMF tot Europees niveau uitstrekken.

1.3. De strategie van ArcelorMittal ten aanzien van het Luikse bekken

De groep AM heeft niet gewacht om op het vakbondsplan te reageren en dat op drie verschillende niveaus. Een eerste onderdeel betreft een plan tot personeelsvermindering in de "ondersteunende" functies (met name de human resources,

de commerciële sector, de controle op het beheer, de financiën, de industriële veiligheid, de logistiek en de aankopen) voor de groep in Europa. Dit plan-Leap wordt officieel aan de Europese Ondernemingsraad (EOR) op 11 juli 2012 voorgesteld. De Luikse staalnijverheid zal worden getroffen en ten slotte blijkt dan dat 214 kader- en bediendenfuncties zullen verdwijnen.¹³ Vandaar een direct verlies van in totaal 795 arbeidsplaatsen als gevolg van de beslissing om de warme fase te sluiten.

Een tweede aspect van de strategie van AM die aan de vakbonden op 12 juli wordt aangeboden, bevat, behalve de herbevestiging van de intentie om de warme fase te sluiten, de melding van consequente investeringen in de “strategische” installaties van de koude fase, in de productie van blik en in de energie, alsook het behoud van de steun aan de CRM-groep. De investeringen betreffen vooreerst de “strategische” installaties in de koude fase voor de automobiellindustrie (de continue heropwarming (“recuit continu”) van Kessales bevat namelijk een productielijn die de door Arceo geïnitieerde vacuüm bekledingstechnologie omvat; Eurogal voor het ondergedompelde galvaniseren en de HP5 van Marchin voor het elektrisch verzinken), maar ook de dunne plaat voor de blikwalserij (Tilleur) en de galvanisering en in verf zetten voor de bouw (Galva VII en de LP2 te Ramet of “Combiline”). Wat anderzijds de energievoorziening betreft, hier zou AM na het opheffen van de huidige twee elektrische centrales in nieuwe krachtcentrales en in een TGV-centrale investeren. Het totaal van deze investeringen zou 138 miljoen euro bedragen.¹⁴ Inzake R&D handhaaft AM zijn jaarlijkse bijdrage van 15 miljoen euro voor de periode 2011-’15. AM engageert zich eveneens om de bevoorrading in bramen en/of bobines (coils) vanuit Duinkerke te verbeteren.¹⁵ Noteren we voorts dat andere installaties van de koude fase (de Galva IV en V te Flémalle, de LP3 van Ramet en de productielijnen HP3 en HP4 van Marchin) als niet-strategisch worden beschouwd en dat hun productie zal afhangen van de vraag op de markt en van hun prestaties (flexibiliteit, kosten, kwaliteit): ze zouden dus variabel worden ingezet, zoals dat eveneens het geval met de twee hoogovens is geweest. De vakbonden blijven dus sterk twijfelen en wantrouwig ten aanzien van deze projecten.

Het laatste aspect van de strategie van AM betreft ten slotte het reinigen van 120 ha industriegrond van de warme fase na haar “deconstructie”. AM bevestigt de kosten van ongeveer 800 miljoen euro voor de bodemsanering te willen dragen, wat het hergebruik van deze bodem voor het ontplooiën van economische activiteiten mogelijk zou maken.¹⁶ AM stelt met dat doel de creatie van een overlegstructuur voor – dat zou de Foncière liégeoise kunnen zijn – die dan met de Waalse publieke overheid paritair wordt gefinancierd. De saneringswerkzaamheden zouden ten laste komen van Ambre, de vastgoedmaatschappij van AM. Dit alles impliceert dus in hoofde van AM tegelijk het einde van de procedure-Renault, evenals het definitief opdoeken van de stilgelegde installaties van de warme fase.

1.4. De spanningen blijven voortduren

Uit de voorstellen van AM blijkt dat de groep zich tracht voor te doen als een verantwoordelijk bedrijf dat – voorbij de herstructureringen die men noodzakelijk acht¹⁷ – bezorgd is om de regionale overheden bij de economische reconversie van het Luikse bekken te betrekken. Met het oog hierop heeft op 20 juli een ontmoeting tussen de Waalse Regering en de directie van AM plaats. De directie van AM ontmoet de vakbonden op 26 juli 2012 om haar voorstellen te verduidelijken. Ze verplicht er zich toe om de stilgelegde installaties tot eind augustus in de mottenballen te leggen om zo de Waalse Regio de tijd te gunnen om een businessplan uit te werken

dat de vakbondsvoorstellen voor het behoud van een geïntegreerde staalindustrie in Luik erbij betreft. Echter, op 31 juli heeft de raad van bestuur van AM België, die van de beëindiging van de informatie- en consultatiefase van de Renaultprocedure op 26 juni kennis heeft genomen, de sluiting van de betreffende installaties van de warme fase bevestigd en wordt het aantal op te heffen arbeidsplaatsen op 795 gebracht, zonder te voorzien in het openen van een nieuwe Renaultprocedure voor de 214 bijkomende verloren arbeidsplaatsen als gevolg van het toepassen van het Leapplan. De vakbonden verwijten aan de directie van AM de doelstellingen van de fase 1 van de Renaultprocedure (de fase van consultatie en informatie) niet te hebben gerespecteerd door te weigeren om het alternatieve plan, dat het gemeenschappelijk front haar had voorgelegd, te analyseren. Ze beschuldigen daarenboven AM tijdens de procedure het aantal arbeiders dat door verlies van arbeidsplaatsen wordt getroffen, zonder nieuwe procedure met 214 personen (als gevolg van het Leapplan) te hebben verhoogd. De vakbonden menen ten slotte dat AM rekening zou moeten houden met het businessplan dat van de zijde van de Waalse Regio wordt verwacht en dat het alternatief plan van de vakbonden in een industrieel plan zal vertalen.

Eind augustus-begin september stranden de onderhandelingen: AM wil de Renaultprocedure afblazen¹⁸, maar de vakbonden vinden van niet. Op 14 september aanvaardt AM nochtans de herziening van de Renaultprocedure, maar vraagt in ruil

hiervoor wel aan de vakbonden om te ver-
zaken aan het aanspannen van elk beroep
tegen het toekomstig sociaal plan. AM
wordt ongeduldig wegens de terughou-
dendheid van de vakbonden en kondigt op
17 september aan dat de groep haar inves-
teringsplan voor de koude fase intrekt en
kapt met de bestellingen van blik. De door
AM uitgeoefende druk neemt dus fors toe
op het moment waarop het op vraag van
de Waalse Regio uitgewerkte businessplan
op 19 september openbaar wordt gemaakt.
Dit plan stelt dat men een kleine, onafhan-
kelijke staalproducent voor het behoud van
500 arbeidsplaatsen kan lanceren en dat
het break-evenpoint binnen vijf jaar kan
worden bereikt.

Door de tussenkomst van een sociaal be-
middelaar was het mogelijk om de onder-
handelingen opnieuw aan te knopen. Die
resulteren op 20 september in een akkoord
tussen AM en de vakbonden en stipuleren
dat AM zich aan zijn investeringsplan en
zijn bestellingen van blik zal houden en
over het verlies van bijkomende arbeids-
plaatsen uitleg zal verschaffen. De vak-
bonden van hun kant verplichten zich ertoe
om de fase 1 van de Renaultprocedure te
beëindigen en de discussies over het so-
ciaal plan aan te vatten. Op 25 september
laat de Waalse Regering, die geconfron-
teerd wordt met de herhaalde weigering
van de groep AM om de installaties hele-
maal of gedeeltelijk af te staan, elk initi-
atief tot ondersteuning van het vakbonds-
plan vallen. Dat laatste wordt dus, evenals
het businessplan, begraven.¹⁹

Uiteindelijk wordt op 1 oktober fase 1
van de Renaultprocedure afgesloten.²⁰ De
onderhandelingen over het sociaal en het
industriële plan worden gestart; hun af-
ronning wordt voor 9 november verwacht.

Men weet nochtans dan al dat, ondanks
meerdere vergaderingen, er een serieus
meningsverschil tussen AM en vakbonden
over het sociaal plan bestaat: de vakbon-
den eisen voor meer dan 300 arbeiders
het prepensioen vanaf 52 jaar, AM legt
omwille van financiële redenen de lat op
55 jaar. Op het niveau van het industrieel
plan voor wat de koude fase betreft, heeft
de directie tijdens een onderhandeling
op 9 oktober de sterke en zwakke kanten
van de “niet-strategische” installaties ver-
duidelijkt. De vakbonden hebben een ge-
lijkaardige analyse voor de “strategische”
installaties geëist en geïnsisteerd dat de
regionale overheden een productievolume
zouden verkrijgen ten einde de werkgele-
genheid van alle arbeiders in de koude fase
te kunnen garanderen.²¹

1.5. De te verkrijgen garanties

Alhoewel AM met betrekking tot de war-
me fase in Luik zijn doel bereikt heeft,
blijven ten minste nog vier fronten over
waarop de vakbondsstrijd zich zou moeten
voortzetten: op de korte termijn het maxi-
male halen uit het sociaal plan dat AM zou
moeten aanvaarden; het behouden van een
correcte bevoorrading vanuit Duinkerke,
evenals het behouden van de arbeidsplaat-
sen en van de installaties van de koude fase
(inclusief de niet-strategische installaties)
via een industrieel plan; het garanderen
van de toepassing van innovaties in Wal-
lonië voortvloeiend uit onderzoek verricht
door een versterkte CRM Group.

De meningsverschillen tussen AM en de
vakbonden betreffende de toepassings-
modaliteiten van het sociaal plan duren
voort.²² De vakbonden hebben wat het
industriële plan betreft tijdens het driele-
dig overleg met de directie van AM en de

Waalse Regio op 26 oktober een substanti-
ele versterking van de investeringen in de
koude fase²³ gevraagd. Het is inderdaad
van cruciaal belang voor de toekomst van
het staal in Wallonië dat de koude fase te
Luik volledig in staat zou zijn om na het
einde van de huidige recessie, met name
voor de automobielsector, hier in symbi-
ose met het onderzoek van de CRM Group
staal met een hoge technologische kwaliteit
(“nichestaal”) te produceren en te commer-
cialiseren. Aan de vooravond van de drie-
ledige bijeenkomst meldt de directie van
AM het in de mottenballen stoppen van de
BBW van Chertal ten minste tot het tweede
trimester van 2013, met als gevolg voor
nog eens 213 staalarbeiders een periode
van langdurige economische werkloosheid.
Dit is een bijkomende schok voor de Luik-
se staalarbeiders en vormt een zeer slecht
voorteken voor zowel de discussies over
het industrieel plan als voor een stabiele
toekomst voor de koude staalproductie.
Deze laatste zou voortaan volledig schat-
plichtig aan de bevoorrading met bobines
vanuit Duinkerke worden om het produc-
tievolume te garanderen. Dat volume zal
daarbij nog eens op de middellange termijn
door de sluiting van Ford-Genk verminde-
ren. Weinig vooruitgang wordt na afloop
van de bijeenkomst van 26 oktober geno-
teerd. Van de ene kant wil AM Europe zich
beperken tot enkel de “strategische” instal-
laties, maar aanvaardt hooguit de instelling
van een technische commissie die belast
wordt met het analyseren van de installa-
ties binnen veertien dagen. De vakbonden
behouden nog een sprankeltje hoop dat het
door AM voorziene investeringsvolume
zal toenemen waardoor de toekomst van
het geheel van de koude fase gegarandeerd
wordt.

Laten we dit overzicht van de situatie van
AM-Liège afsluiten met drie korte be-
schouwingen. Van de ene kant zou men de
toepassingsmodaliteiten van de Renault-
procedure moeten versterken door bijvoor-
beeld de onderneming te dwingen om de
vakbondsalternatieven ernstiger te nemen.
Van de andere kant zou men een wetge-
ving die de manoeuvreerruimte van de
multinationals eenzijdig beperkt, in over-
weging moeten nemen wegens de mate van
machtelosheid van de nationale staten om
het hoofd te bieden aan de herstructurerin-
gen of de delocalisaties. Het is in samen-
hang hiermee meer dan hoog tijd dat de

Commissie van een werkelijk industrieel relancebeleid werk maakt. De vakbondsorganisaties moeten ten slotte meer dan ooit de Europese ondernemingsraden gebruiken voor het versterken van de banden tussen de vakbonden van de verschillende landen en voor het eindelijk efficiënt organiseren van de sociale bewegingen (“eurostakingen” zoals voor Renault-Vilvoorde in 1997) die de nationale grenzen overstijgen om zich samen te verzetten tegen de drijverijen van de multinationals. Echter, voor wat AM Europe betreft, zijn de verschillende vakbonden, behalve voor bepaalde initiatieven, nog verre verwijderd van het op unanieme wijze reageren – ook al worden de installaties bij hen nu wel of niet bedreigd – om een hevig “stop” roepen ten aanzien van de recente koelbloedige politiek van AM Europe bij het vernietigen van banen.

2. De staalindustrie in Henegouwen door de crisis verpletterd

Binnen een tijdsbestek van enkele maanden heeft de staalindustrie in Henegouwen nieuwe zeer pijnlijke schokken geïncasseerd. Behalve de definitieve sluiting van Carsid te Marcinelle (begin 2013) die begin augustus 2012 besloten is, zijn het de naast elkaar gelegen vestigingen van NLMK en Duferco te La Louvière die zopas door een herstructurering zonder voorgaande werden geschokt: de twee groepen hebben op 25 oktober het verlies van 601 op de 1357 arbeidsplaatsen (NLMK stelt 904 personen in de vlakstaalproductie tewerk en Duferco Long Products – tewerk) aangekondigd. Men merkt dat de sociale schade van de recessie zich de laatste tijd over alle sectoren heeft verspreid, maar de meeste banen gaan nochtans wel in de zware nijverheid, de staalindustrie of de automobielpductie verloren. Voor wat Henegouwen betreft laten Carsid en La Louvière zien welke strategieën de twee multinationale staalgroepen gebruiken om de voor hen nadelige effecten van de recessie te minimaliseren. Het zijn, en dat is geen verrassing, eens te meer de arbeiders van de staalindustrie die hierbij het zwaarste worden getroffen.

2.1. *Het einde van Carsid*

Het is op 28 maart 2012 dat A. Gozzi, de baas van Carsid, de bedoeling van de groep Duferco kenbaar maakt om deze hoogoven en de continugietterij te sluiten wegens het niet vinden van een industriële overnemer.²⁴ Tijdens de eerste fase van de Renaultprocedure hebben de vakbonden via het zetten van meerdere stappen²⁵ zich geen moeite bespaard en naar alternatieve oplossingen gezocht, met name via hypothesen over eventuele synergieën met Aperam (om de breedband van Carlam te bevoorraden) of met AM-Industeel of door het oprichten van een nieuwe elektrische staalfabriek. Geen enkele van deze voorstellen heeft tot iets geleid, zodat begin juli de directie van Carsid de druk op de vakbondsorganisaties opvoert ten einde de fase 1 van de Renaultprocedure af te sluiten. Ze schermst met de dreiging van een faillissement van Carsid indien men niet snel overgaat naar fase 2, d.w.z. het sociaal plan. De directie van Carsid maakt daarentegen melding van een industrieel miniplan waarmee ongeveer 250 banen kunnen worden gered, maar zonder het opnieuw aansteken van de hoogoven, noch het bouwen van een elektrische staalfabriek.²⁶ Het zou gaan om het overbrengen van de walserij van Giammoro (te Messina) die geschikt is voor het walsen van lange producten van brede doorsnee, maar die nu chronisch ondergebruikt wordt, naar de vestiging van Carsid. Het overbrengen zou op een termijn van twee à drie jaar kunnen gebeuren. Het zou de bedoeling zijn om de elektrische oven te La Louvière te verzadigen en het gamma van lange producten met een hoge toegevoegde waarde dat door Duferco La Louvière wordt aangeboden, te verbreden. Deze “oplossing” botst op een duidelijk wantrouwen bij de vakbonden, in die zin dat deze “oplossing” slechts zeer gedeeltelijk en op de middellange termijn beantwoordt aan hun eisen om een betekenisvolle staalproductie op de vestiging onmiddellijk te behouden. De recente diepgaande herstructurering van eind oktober bij Duferco La Louvière heeft dat project definitief de grond in geboord.

Als gevolg van druk uitgeoefend door de directie van Carsid (in dit geval met de liquidatie) slepen de onderhandelingen met betrekking tot het sociale onderdeel niet aan, en op 2 augustus 2012 nemen de

vergaderingen van de arbeiders het sociale luik aan waaraan Duferco 80 miljoen euro besteedt en die het definitieve ontslag van alle arbeiders per 1 januari 2013 regelt. De vakbondsverantwoordelijken van Carsid zijn nochtans aan een dubbele druk blootgesteld: behalve die van de zijde van de directie is dat ook voor het eerst van de zijde van de bedienden en daarna van de arbeiders van wie de steeds nadrukkelijker eis komt om er mee te kappen en om correcte vertrekpremies en prepensioenen te verkrijgen. Dat is begrijpelijk: men mag niet vergeten dat sinds medio november 2008 de arbeiders van Carsid aan het regime van technische werkloosheid zijn onderworpen, waardoor ze zwaar in hun inkomen en in hun strijdbaarheid worden getroffen. Het zijn eerst de bedienden die het sociaal plan hebben geaccepteerd dat aan hen de voordelen verbonden aan de formule Claeyss²⁷ garandeert, voordelen die ze in geval van liquidatie zouden hebben verloren. De arbeiders zijn gevolgd door met 75 procent het sociaal plan aan te nemen dat hen het prepensioen op 52 jaar voor 440 personen garandeert. De jongsten verlaten Carsid met een vertrekpremie die varieert van 10.000 tot 23.000 euro netto in functie van hun anciënniteit. De vooropzeggingen zullen slechts eind december worden verzonden en tot dan zal de patronale werkloosheidstoeslag met ongeveer 35 euro per dag worden verhoogd en zullen de arbeiders een halve eindejaarspremie ontvangen.

Wat zijn nu de reclasseringsmogelijkheden? Denksporen werden opgeroepen, maar klaarblijkelijk zonder voor het moment iets op te leveren voor AM-Industeel of Thy-Marcinelle, ja zelfs voor Duferco-Diversification, het filiaal dat zich met milieuzaken bezighoudt. De geprepensioneerden zullen eerst zes maanden in de reconversiecellen²⁸ worden ondergebracht alvorens ze daadwerkelijk van hun prepensioen (wat “werkloosheid met aanvullende bedrijfstoeslag” is geworden) zullen kunnen genieten; de jongsten zullen in dezelfde reconversiecellen (acht in aantal) vanaf begin januari 2013 worden opgevangen en hulp ontvangen bij de reconversie of aangepaste vorming m.b.t. hun eventueel toekomstige beroepsprojecten.

Het einde van Carsid laat bij de arbeiders en de vakbondsmensen een bittere smaak achter. De laatsten menen met name dat

de Waalse overheden bij verre na niet het zelfde hebben gedaan als voor Arcelor-Mittal(AM)-Liège, nl. het maximale voor het scheppen van alternatieve oplossingen. Hoewel het verlies van directe arbeidsplaatsen bij Carsid (ter herinnering: 1.004 verloren gegane arbeidsplaatsen) bijna het dubbele van het initiële verlies bij de warme fase van AM-Liège bedraagt, menen de staalarbeiders van Charleroi dat ze stiefmoederlijk bedeed zijn en dat gevoel van discriminatie zal hen nog lange tijd dwarszitten.

2.2. De ernstige herstructureringen te La Louvière

Het staalcomplex van La Louvière is zo bijzonder omdat op dezelfde vestiging de installaties van twee multinationale groepen staan: die van de Russische Novolipetsk Steel (NLMK) en die van het Italiaans-Zwitserse Duferco. De eerste produceert vlakstaal in twee filialen in Frankrijk (Beautor voor elektrische verzinking en Straatsburg voor het beitsen ervan) en de tweede lange producten (vooral machine-draad) waarvan het filiaal Duferco Trebos de pool van de draadtrekkerij vormt. Om deze nogal onuitgegeven toestand te kunnen begrijpen moet men enkele jaren in de tijd teruggaan. In december 2006 wordt een 50-50 alliantie (een joint venture) tussen Duferco en NLMK gesloten: het is de holding SIF (Steel Invest and Finance) in Luxemburg die, behalve de Belgische filialen van Duferco (La Louvière, Carsid en Clabecq), de twee Franse filialen en een Italiaans filiaal (Verona Steel) controleert. Deze alliantie heeft Duferco toegestaan om te genieten van de financiële steun van NLMK voor het realiseren van zijn investeringsprogramma voor de komende jaren.

Nochtans stipuleerde een clause van het contract dat vanaf het einde van 2010 NLMK de bezittingen van SIF kon overnemen. Wegens de terugkerende verliezen van Carsid en van La Louvière voerde NLMK deze clause in april 2011 uit en na afloop van de ontbinding van SIF nam het Clabecq, de vlakke producten van La Louvière en de twee dienstencentra voor het staal in Manage en Jemappes over. Duferco van zijn kant behield Carsid, de lange producten van La Louvière²⁹ en de draadtrekkerij van Trebos. Men kent het vervolg: Duferco hevelt Carsid over naar zijn filiaal Duferco Diversification en investeert 100 miljoen euro in de modernisering van de installaties voor de branche van de lange producten die onder chronische onderinvesteringen leed. Hieruit volgt eveneens een afscheiding van de installaties die in bezit van NLMK zijn, evenals meervoudige problemen die te maken hebben met de statuten van de arbeiders bij de twee entiteiten. NLMK en Duferco handhaven ten slotte een gemeenschappelijke beheerseenheid voor de human resources. Echter, ondanks de investeringen van weerskanten, veroorzaakt de depressie op de staalmarkt in West-Europa al snel nieuwe financiële verliezen. Zodat op 12 september de vakbonden een bijeenkomst van de ondernemingsraden verkrijgen waar de directies van de twee groepen de vrees van de arbeiders bevestigen. A. Gozzi, die de slechte economische conjunctuur inroept, bevestigt dat er een reorganisatieplan van Duferco Long Products in voorbereiding is, en NLMK uit het voornemen om de kosten te verminderen. De twee directies verkiezen echter te temporiseren en de laatste maanden van het jaar af te wachten als de vermindering van de bestellingen zal leiden tot economische werkloosheid en de bewegingsvrijheid van de vakbonden des te

sterker zal zijn verminderd als de herstructureringen worden aangekondigd. Op dat ogenblik stelt Duferco 453 en NLMK 904 arbeiders tewerk.

De ongerustheid onder de arbeiders groeit als op 18 oktober NLMK en Duferco harde besparingsplannen aankondigen. NLMK schat de verliezen te La Louvière voor 2012 op 100 miljoen³⁰ euro wegens de crisis in de automobielsector. Het jaarverlies wordt bij Duferco Long Products voor 2012 op zowat 35 miljoen euro geschat. De elektrische staalfabriek en de draadwalserij werken op minder dan 50 procent van hun capaciteit. Op 25 oktober worden twee buitengewone ondernemingsraden samengeroepen. De vakbonden menen dat er al een programma voor de prepensioenen bestaat en dat men alternatieven kan vinden: uitbesteding van bepaalde diensten, een voorstel tot vrijwillig vertrek met een premie, zelfs het instellen van economische werkloosheid voor de lange termijn. Ze lijken dus niet het collectief ontslag te vrezen.

Dan volgt ineens een brutale koude douche: de directie van de human resources komt met catastrofale ontslagcijfers, ook al hebben de twee groepen nog niet de Renaultprocedure ingezet. Bij NLMK wordt de personeelsbezetting tot 475 arbeiders teruggebracht, wat een verlies van 172 arbeidsplaatsen betekent. Bij Duferco zal men 281 mensen overhouden, dus een verlies van 172 arbeidsplaatsen optekenen. Het is dus de helft van de tewerkstelling die zal verdwijnen. De vakbondsafgevaardigden hebben onmiddellijk de ondernemingsraden onderbroken en de discussies opgeschort om de arbeiders te informeren, wat dan leidt tot een onmiddellijke werkonderbreking bij NLMK en het blokkeren van de twee vestigingen³¹, terwijl het personeel van Duferco tot 5 november economische werkloosheid kent. De directies van beide ondernemingen hebben een spoedeisend onderhoud met E. Di Rupo en met R. Demotte om hen over de ernst van de crisis te informeren. Daarna wordt op 26 oktober bij NLMK het werk hervat. De onderhandelingen zouden de komende dagen worden hervat en de twee directies geven zich de tijd tot eind november om een plan op punt te stellen dat het overleven op ten minste de korte termijn moet verzekeren. Van vakbondszijde eisen de arbeiders van het ABVV en de bedienden van SETCa een

industriële plan voor vijf jaar en financiële engagementen van de twee groepen om de bestaande activiteiten te consolideren. De vakbonden weigeren ontslagen: hun voorkeur gaat, zoals aangekondigd, uit naar alternatieve oplossingen die ze al hebben bepleit.

In het geval van NLMK La Louvière en van Duferco Long Products snijdt men bij het begin van de onderhandelingen, die zich als moeilijk laten voorzien, de kwestie aan van met name de bereidheid van de leiders van de twee ondernemingen om de door de vakbonden voorgestelde alternatieven te financieren, of dat ze voor collectieve naakte ontslagen willen kiezen. Eens te meer is er de spoedeisende noodzaak om te proberen te redden van wat nog te redden valt en te vermijden dat men zich op de korte termijn naar een hele of partiële sluiting van de twee ondernemingen begeeft. Het is inderdaad nogal evident dat deze ondernemingen nauwelijks efficiënt kunnen functioneren met slechts de helft van het personeel, ook al “verlichten” de forse ontslagen overeenkomstig de kosten bij Duferco en NLMK. Men hoopt ten slotte dat er een correct sociaal overleg en een eventuele interventie van de recoverycellen de nadelige gevolgen van deze dubbele herstructurering enigszins zouden kunnen beperken. Het is aan de vakbonden om te strijden voor het daadwerkelijk verkrijgen van een valabel industrieel plan, maar ook, indien nodig, van een sociaal plan dat minstens evenwaardig is aan dat wat hun kameraden van Carsid hebben verkregen.

3. Conclusie: Er is een toekomst voor bepaalde soorten staal in Wallonië

Men zou mogen besluiten, zoals bepaalde chagrijnige geesten of futuristen doen, dat men schoonschip zou moeten maken met deze verouderende industrie die haar beste tijd heeft gehad, om daarna op iets anders over te gaan, iets wat men vaak slechts met moeite kan definiëren. Men geeft zich echter wel rekenschap van de noodzaak om op Europees niveau een werkelijke industriepolitiek te lanceren die banen schept in plaats van zich vast te klampen aan een zuivere bezuinigingspolitiek die nooit enige werkgelegenheid heeft geschapen.

Men zou de staalproducten die in Wallonië een toekomst hebben in drie categorieën kunnen indelen. Aan de ene kant de beklede producten die door koude staalproductie van Luik worden voortgebracht en die geleidelijk door het onderzoek en de innovatie vanuit de CRM Group zijn verbeterd. Het betreft hier dunne roestvrije en flexibele platen met een hoge weerstandsgraad, bekleed door middel van elektrische verzinking, galvanisering of beitsen, met daarbij de producten afkomstig van de vacuüm bekledingstechnologie volgens het laatste Arceo-procedé dat meerdere bekledingstypes mogelijk maakt. Men zal dan ook begrijpen dat de arbeiders van AM-Liège gehecht zijn aan het behoud van hun koude staalindustrie die zowel de automobiel- en bouwindustrie als de sector van de verpakkingindustrie en de elektrische huishoudsector bevoorraadt, allemaal sectoren die zelf nu ook in crisis verkeren. Echter, zoals we hebben gezien, is de strijd op dat niveau nog niet gewonnen daar de vakbondsmensen een verlies van de zogenaamde “niet strategische” koude installaties vrezen.

Een tweede categorie omvat twee producten van gemiddelde en sterke platen (gaande van 10 tot 120 mm dikte) bij NLMK Clabecq en AM-Industeel (te Marchienne). Deze platen zijn tegelijk zeer flexibel en sterk elastisch met een zeer hoge weerstandsgraad, bekleed en/of vooraf gebeitst, van roestvrije kwaliteit en op maat gemaakt in functie van de wensen van de klanten. Het soort klanten kan anderzijds variëren, gaande van scheepswerven tot gasmaatschappijen voor het maken van opslagtanks of van oliemaatschappijen voor de bouw van boorplatformen. Industeel produceert gemiddelde en sterke platen van roestvrij en speciaal staal (o.a. met

chromnikkellegeringen) na eerst warm en dan koud te zijn gewalst. AM heeft 35 miljoen euro geïnvesteerd in een productielijn voor koud vlakmaken van de platen en een installatie voor het korrelen van gemiddelde platen. Met behulp van de hierboven vermelde kenmerken worden deze platen op maat gemaakt voor een gediversifieerd klantenbestand: offshoreplatformen, containers voor gastransport en -opslag, petroleumtankers, papierpulp, militaire pantserplaten. NLMK Clabecq produceert van zijn kant een breed gamma platen, gaande van dunne (3 mm) tot sterke walsplaten via een omkeerbare walserij gecombineerd met een eindwalserij met vier walseenheden. NLMK heeft 105 miljoen euro in een versneld afkoelingssysteem en in een installatie voor het harden en heropwarmen (“quenching and tempering”), waardoor zijn staal gelijkaardige kwaliteiten als dat van Industeel verwerft, zelfs indien het niet-gelegeerd koolstofstaal betreft. Onder de klanten bevinden zich de makers van aardgas- en aardoliepijpleidingen en de scheepswerven. Dit gamma van hoog geëvolueerd staal laat aan de twee ondernemingen toe om beter dan anderen aan de recessie van de laatste jaren het hoofd te kunnen bieden en om dankzij hun commercieel netwerk zich van een trouwe cliënteel te kunnen verzekeren.

Men zal ten derde de lange kwaliteitsproducten van Thy-Marcinelle (vooral machinedraad en betonknuppels) moeten vermelden die aan dit filiaal van de groep Riva toestaan om zich van een toekomst te verzekeren. Ten slotte, indien men mag gewagen van een toekomst voor bepaalde staalproducten in Luik, Henegouwen en Waals Brabant, dan blijft het een feit dat, behalve voor AM-Industeel en Thy-Marcinelle, zij voor wat de bevoorradig

betreft van vreemde ondernemingen (AM-Duinkerke of NLMK) afhangen, hetgeen een zeker element van zwakte inhoudt. Het is niettemin zeker dat, mocht er nog in Wallonië een toekomst zijn, dit via een onophoudelijke R&D-inspanning zal moeten verlopen voor wat betreft de productieprocessen of voor de intrinsieke kwaliteit van de staalproducten die in Europa en in de hele wereld worden gecommmercialiseerd.

(31 oktober 2012)

(Vertaling: André Mommen)

Noten:

¹ Zie M. Capron, "Liège. Une mort annoncée pour la sidérurgie à chaud?" in *La Revue nouvelle*, december 2011, blz. 6-10.

² *L'Écho* van 20 oktober 2012 verschaft een eerste schatting van de verloren gegane indirecte arbeidsplaatsen.

³ Syndex treedt op als consultant voor de vakbonden op het niveau van de Europese Ondernemingsraad van AM.

⁴ Laplace Conseil, *L'avenir de la sidérurgie de Liège*, 16 januari 2012.

⁵ Laplace Conseil, a.w., blz. 15.

⁶ Syndex, *L'avenir de la sidérurgie à Liège. Axes structurants d'une politique industrielle pour le développement d'une sidérurgie en Wallonie*, mei 2012.

⁷ Zie Syndex, a.w., blz. 7-17.

⁸ Het zij opgemerkt dat op 8 juli 2011 het gemeenschappelijk vakbondsfront reeds een brief aan L. Mittal had laten worden waarin op omstandige wijze een geheel van eisen en van vakbondsvoorstellen stonden onder de titel: "Hoge ambities voor het Luikse staalbekken". De directie van AM Flat Carbon Europe (de heren Himpe, haar CEO, en Blaffart, de directeur human resources) had de ontvangst van deze brief op 18 juli bevestigd, waarbij ze verwees naar het gevestigde sociaal overleg met de European Metalworkers' Federation (EMF).

⁹ "Sidérurgie: propositions syndicales alternatives à la fermeture", 25 juni 2012. Het gaat om een dossier door het gemeenschappelijk vakbondsfront ACV-ABVV (arbeiders- bedienden-kaderpersoneel) ingediend.

¹⁰ Zie *L'Écho*, 25 juli 2012.

¹¹ Op 5 juli 2012 heeft een ontmoeting met de Waalse regering plaats. Na afloop hiervan wordt een werkgroep gevormd voor het uitwerken van een businessplan, en de Waalse regering verplicht er zich toe om snel de directie van AM te ontmoeten om die te verplichten om haar

objectieven te verhelderen en om haar de regionale eisen en die van de staalarbeiders voor te leggen. Zie *Le Soir*, 6 juli 2012. Voor wat de financiële betrokkenheid betreft, is voorzichtigheid geboden gezien de regels van de Europese Commissie inzake overheidshulp.

¹² Deze regeringen zeggen vastbesloten te zijn om de middelen te vinden om de door AM aangekondigde sluitingen te voorkomen. De drie ministers van industrie zouden medio september moeten overleggen. Zie *Le Soir*, 17 juli 2012, en *Metal Bulletin*, 19 juli 2012.

¹³ Zie *L'Écho*, 1 augustus 2012. Men houde er rekening mee dat volgens *L'Écho* van 20 oktober 2012 bij AM in Gent, Merelbeke en Schoten eveneens zowat 107 arbeidsplaatsen zouden moeten verdwijnen.

¹⁴ Zie *L'Écho*, 14 juli 2012.

¹⁵ Er blijft nog een zekere vaagheid ten aanzien van de benutting van de productiecapaciteit van BBW van Chertal bestaan. Die zal in activiteit blijven zonder nochtans volledig te worden benut, dit bij wijze van flexibiliteitselement in functie van de programmering van de productie van de koude fase.

¹⁶ AM stelt voor om 19,3 miljoen euro aan de economische reconversie toe te kennen en hetzelfde bedrag wordt verwacht van de kant van de Regio. Hiermede hoopt AM voortaan van elke boete of engagement uit het verleden gevrijwaard te blijven.

¹⁷ Het geleden operationele verlies van 340 miljoen euro tijdens het eerste semester van 2012 in de sector van de vlakke producten in Europa heeft AM voorts tot het nemen van deze beslissing gesterkt.

¹⁸ De directie van AM hoopte vanaf 27 augustus de discussie over de modaliteiten van het plan voor de "begeleiding" van het betroffen personeel, d.w.z. het sociaal plan, met de vakbondsorganisaties te starten.

¹⁹ Het schijnt dat AM bereid zou zijn geweest om tijdens een vergadering van de Waalse Regering op 24 september te discussiëren over het afstaan van de warme fase, echter met de weigering om ook van de koude fase en de CRM afstand te doen. De vakbonden hebben dat voorstel verworpen: voor hen was het alles of niets, een weigering die de Waalse Regering aanzette om zich terug te trekken.

²⁰ Men verneemt ten andere dat de AM-groep tot de sluiting van de warme fase van Florange (Moselle departement) heeft besloten, waardoor 629 arbeidsplaatsen verdwijnen, met bevoorradiging aldaar vanuit de warme fase van Duinkerke. AM geeft nochtans aan de Franse Regering twee maanden de tijd om een overnemer te vinden die in staat is om het autonome functioneren van de

warme fase te verzekeren. Gezien de huidige conjunctuur is het moeilijk in te schatten hoe die hierin zou kunnen slagen. Zie *Le Monde*, 28 september 2012.

²¹ De vakbonden vrezen dat, indien men het actuele productievolume van de koude fase, dit is 1,3 miljoen ton, behoudt, dat deze onderbenutting van de installaties (die over een capaciteit van 3 miljoen ton beschikken) op termijn tot een belangrijk verlies van arbeidsplaatsen in de koude fase zal leiden.

²² Merken we ten andere op, en dat is geen anekdotiek, dat de AM-groep heeft besloten om 37,6 miljard euro van haar filiaal AM Finance and Services Belgium naar AM in Luxemburg over te hevelen, waarna maar één miljard euro in België zou blijven. Dat is ongetwijfeld een effect van de lichte beperkingen die aan de notionele interest werden opgelegd.

²³ Deze investeringen zouden de heropwarming te Kessales en de productie van staal met hoge weerstandsgraad te Flémalle versterken.

²⁴ Zie M. Capron, "Carsid Charleroi: nouveau coup dur pour la sidérurgie en Wallonie", in *La Revue nouvelle*, mei-juni 2012, blz. 12-15. Begin mei trok zich een laatste kandidaat-overnemer, nl. de Indische groep Jindal Steel & Power, terug: deze was blijkbaar van plan om de hoogoven te ontmantelen en hem in een opkomend land terug op te bouwen.

²⁵ Een opsomming van deze stappen gezet tussen maart en einde mei 2012 wordt door de regionale CSC-Metea gepresenteerd in de brochure "Carsid", colloquium van 22 mei 2012, blz. 7.

²⁶ *Le Soir*, 9 juli 2012.

²⁷ Deze module berekent de duur van de opzeggingstermijn en het bedrag van de opzeggingsvergoeding bij bedienden. (nvdr)

²⁸ Deze cellen zijn via de bemiddeling van het organisme Technofutur op het industrieterrein bij de luchthaven van Gosselies door het outplacementbureau Ascento voor de begeleiding van de arbeiders opgericht.

²⁹ In feite produceert de elektrische oven van Duferco zowel via de twee continugietsterijen enerzijds knuppels (half-flange producten) die door de draadwalserij tot walsdraad worden gewalst, en damplanken (lichte lange producten); daarbij kan men anderzijds eveneens uit hoofde van een contract met NLMK tot in 2014 voor 300.000 ton bramen (halfafgewerkte vlakke producten) produceren.

³⁰ Met een productie van 1,2 miljoen ton gewalste plaat (met gebruikmaking van de door NLMK goedkoop geleverde bramen) op een productiecapaciteit van 2,6 miljoen ton.

³¹ Een arbeidsonderbreking uit solidariteit wordt bij NLMK Clabecq in acht genomen.